

Ondergrondse risico's en arbeidsongevallen: verantwoordelijkheid

Veerle De Saedeleer
Juridisch adviseur
Studiedienst Constructiv

Risico's bij werken in de ondergrond

- Aanwezigheid van leidingen
 - Voor elke km weg, 8 km leidingen
 - Aantal incidenten
 - Aard van de leidingen (risico's)
 - KLIP - KLIM
- Uitgravingen
- Aanwezigheid van werfvoertuigen
- Stoffen met gevaarlijke eigenschappen
- Werken in de nabijheid van verkeer

Uitgravingen

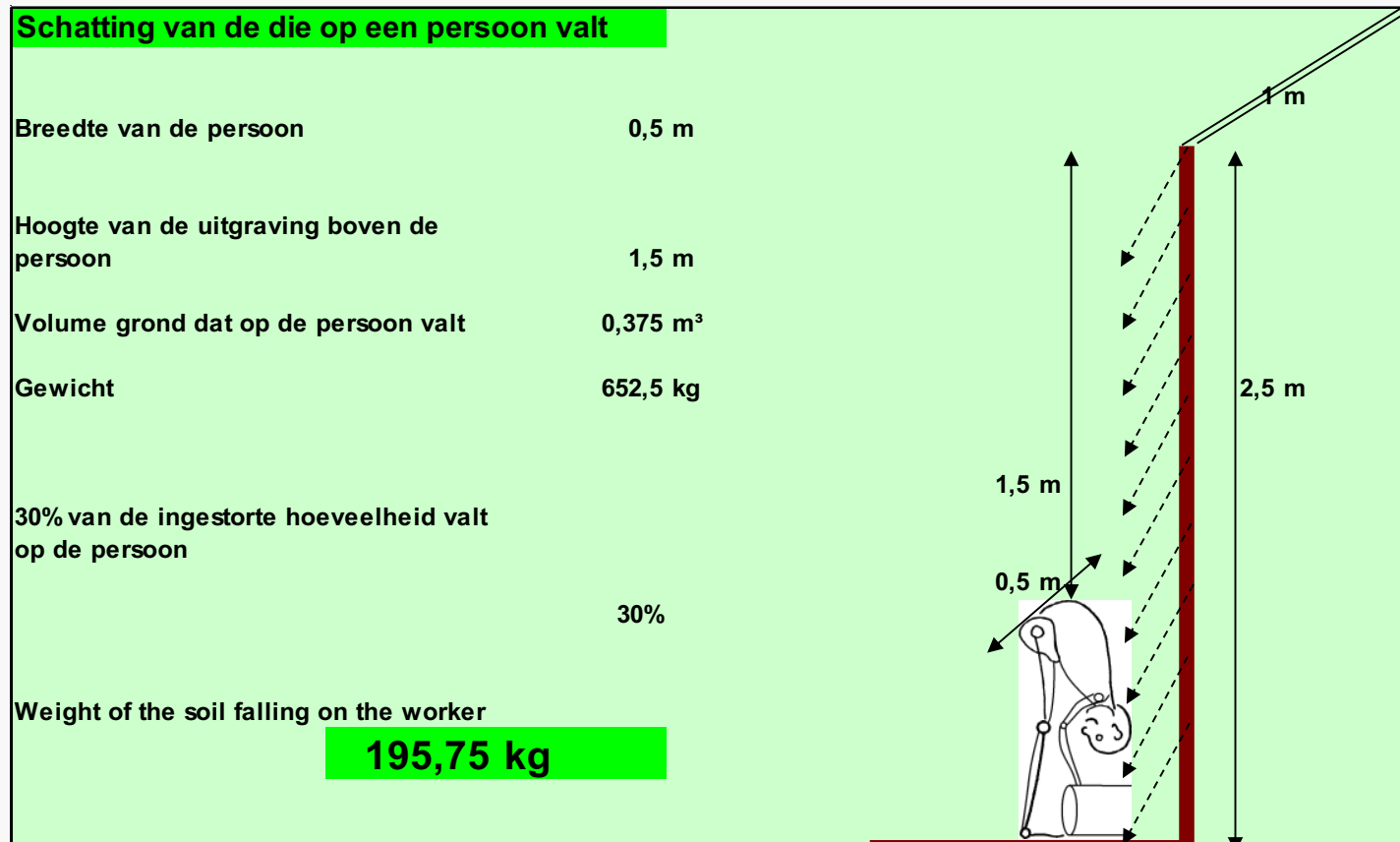
- Stabiliteit van de uitgraving
- Gewicht van een gemengde ondergrond (75% aarde – 25% steenachtige materialen)

1740 kg/m³

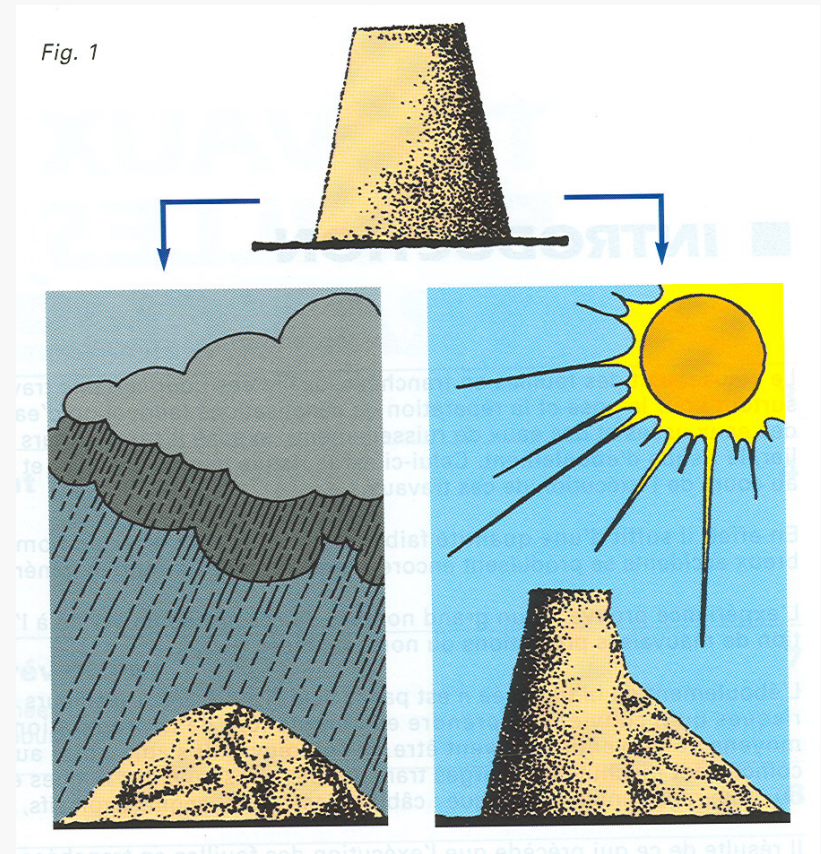
Uitgravingen (2)

- Gevolgen van de instorting van een uitgraving

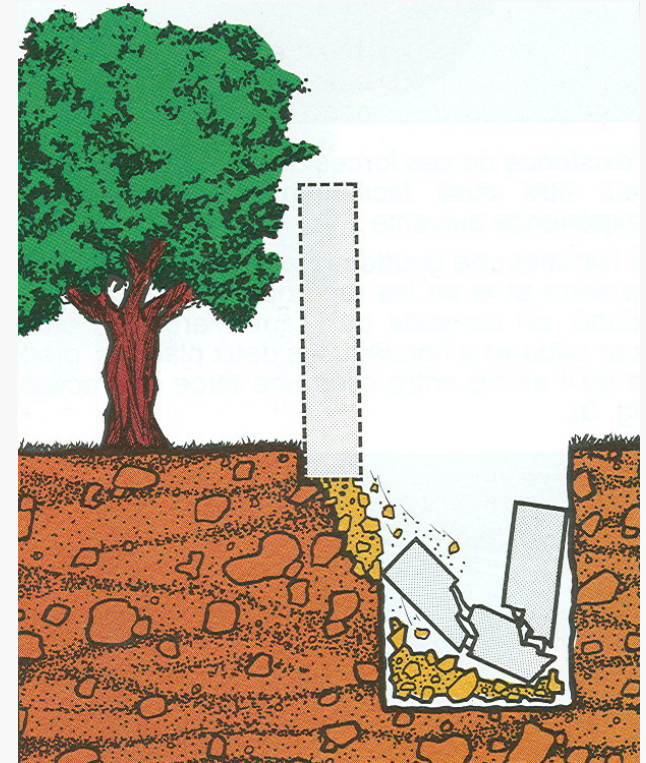
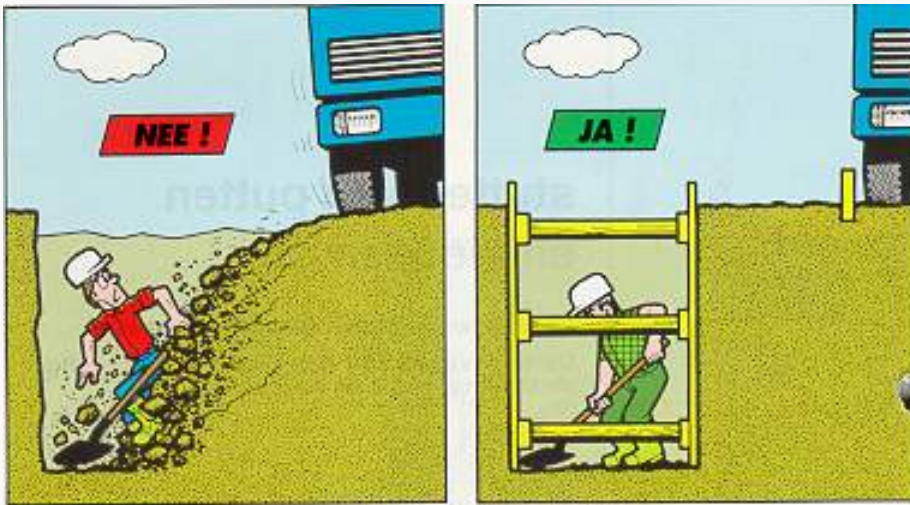
Uitgravingen (3)

- Weersomstandigheden

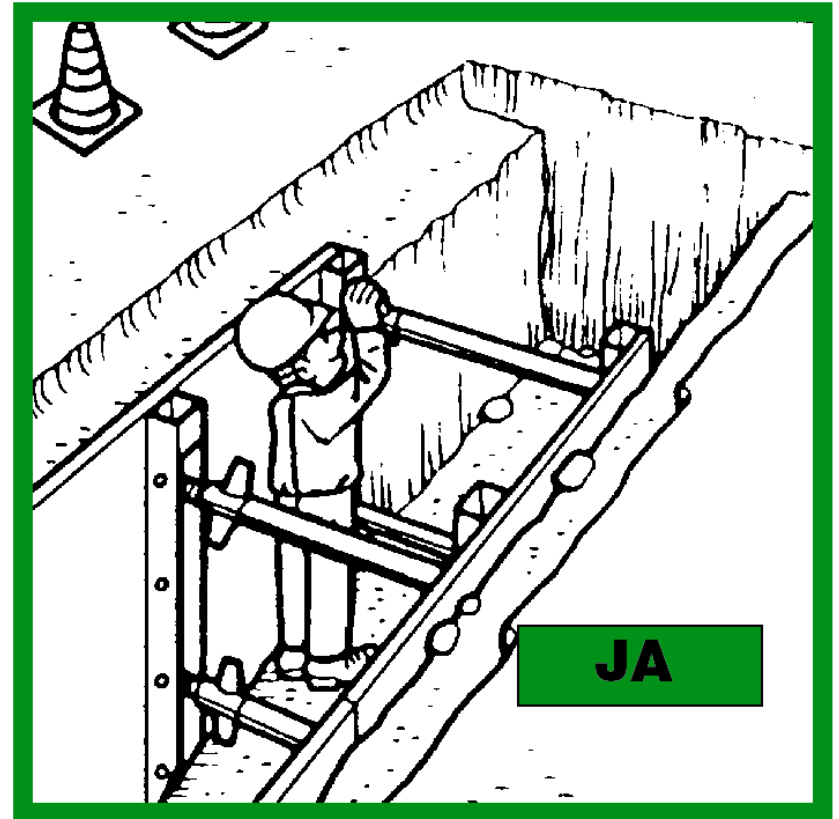
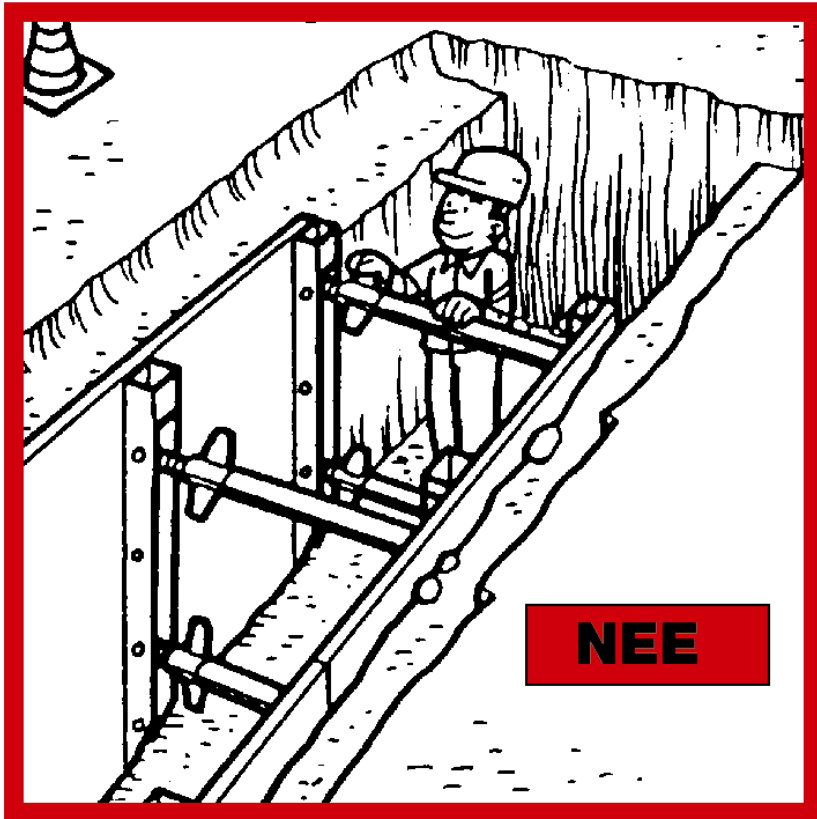
Uitgravingen (4)

- Belasting van de randen van de uitgraving

Uitgravingen (5)

- Beschoeien/onderschoeien van uitgravingen

Aanwezigheid van werfvoertuigen

- Trillingen veroorzaakt door werfvoertuigen

Stoffen met gevaarlijke eigenschappen

- Werken in vervuilde grond
- Renovatie van riolering: asbesthoudende materialen

Nabijheid van verkeer:
signalisatie

Ondergrondse risico's en schade

- Schade uit zich op diverse manieren:
 - Fysieke/lichamelijke schade werknemers (arbeidsongevallen)
 - Fysieke/lichamelijke schade voor de omwonenden
 - Materiële schade aan kabels/leidingen
 - Schade materiaal aannemer
 - Gevolgen voor leefmilieu en economische schade
 - Burenhinder

Ondergrondse risico's en arbeidsongevallen

- Constructiv:

- Dodelijke arbeidsongevallen (2001-2015) - erkend door ByB (FBZ)

Jaar	Aantal
2011	19
2012	15
2013	14
2014	11
2015	10

- Oorzaken:

- Vallen van hoogte ! - Instorting - Grondverzakking – Electrocutie

Verantwoordelijkheid - ondergrondse risico's

- Schadegevallen mbt ondergrondse risico's:
 - Contractueel en extra-contractueel aansprakelijkheidsrecht
 - Inhoud contracten
 - 1382 Burgerlijk Wetboek (BW) : algemene zorgvuldigheidsplicht - fout
 - 1384, lid 1 : bewaarder van een gebrekkige zaak
 - Specifieke (voorzorgs)maatregelen in bijzondere reglementering:
 - Wet overheidsopdrachten/typebestekken..
 - ARAB/AREI
 - Reglementering gasleidingen (wet- KB)
 -
 - **Burgerlijke aansprakelijkheid** : verzekeringen

Verantwoordelijkheid - ondergrondse risico's

- Schadegevallen mbt ondergrondse risico's:
 - Misdrijf : strafsancties
 - Bijzondere wetten met strafsancties - verwijzing naar Strafwetboek
 - Inbreuken welzijnsreglementering: Sociaal Strafwetboek
 - Onopzettelijke slagen en verwondingen: gebrek aan voorzorg/nalatigheid : 418 e.v. Strafwetboek
 - **Strafrechtelijke verantwoordelijkheid: niet verzekeraar – persoonlijke verantwoordelijkheid**

Verantwoordelijkheid bij arbeidsongevallen - ondergrondse risico's

- **Strafrechtelijk:**

- Inbreuken welzijnsreglementering

- **Sociaal Strafwetboek:**

- Artikel 127 : werkgever, aangestelde, lasthebber
- Artikelen 131 (ontwerp) -132 (verwezenlijking) – TMB:
 - Opdrachtgever – bouwdirectie uitvoering – bouwdirectie ontwerp – aannemers – zelfstandigen - veiligheidscoördinatoren
- Sanctie niveau 4 (zwaarste sanctie)

- **Rechtspraak:**

- Werkgever : rechtspersoon of natuurlijk persoon – zwaarste fout
- Hiërarchische lijn : directie – projectleider –werfleider –ploegbaas
- Partijen TMB

CASUS: waken over instructies

Feiten:

- Arbeider loopt zware brandwonden op tijdens uitvoering peilboringen en overlijdt
- Tijdens voorbereiding boorwerkzaamheden werd door arbeider op laag grind gestoten en bij het steken met een steekbreekbeitel door deze laag, werd op een hoogspanningskabel van 1500 volt gestoten
- Een steekvlam van 2,5 meter ontstond en de arbeider werd getroffen met eerste, tweede en derde graad brandwonden (aangezicht, hals, beide voorarmen en rechterbovenarm)
- De arbeiders waren niet op de hoogte van de aanwezigheid van de hoogspanningskabel
- Er werd geboord zonder plan van de hoogspanningsleidingen

Wie vervolgd? NV en hiërarchische lijn (HL): contractmanager en productmanager

CASUS: waken over instructies

Basis vervolging:

- “*Als werkgever, aangestelde of lasthebber*”: overtreding van artikel 13, lid 2, 6° :
- lid HL niet gewaakt over naleving instructies met name niet er op te hebben toegezien dat het **slachtoffer in het bezit was van de plannen die de positie van de hoogspanningsleidingen aanduiden** – bij inbreuk op artikel 81, 1° ev. Welzijnswet (nu 127 Sociaal Strafwetboek)
- “*Als dader of mededader*” door gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid” inbreuk op de artikelen 418 en 420 SWB

CASUS: waken over instructies

Productmanager:

- Leiding over contractmanagers en techniekers
- Contractmanager verantwoordelijke voor organisatie en technische coördinatie van de techniekers bij uitvoeren booropdracht
- Opdrachtgever heeft plicht plannen over te maken, zoniet moet contractmanager dit verplicht opvragen
- Contractmanager heeft feitelijk gezag over uitvoerende werknemers
- Niet betrokken bij uitvoering werken
- Gezorgd voor veilig werkkader en procedures: toolboxmeeting, controlebladen...

CASUS : waken over instructies

Contractmanager:

- Geen aangestelde en geen HL, louter uitvoerende functie
- Controleblad 'veiligheid bij uitvoeren terreinwerken': uitvoerende taak opvragen van plannen, echter geen beslissingsbevoegdheid daaromtrent
 - Getekend voor "redactie" – productmanager: "nazicht en goedgekeurd"
- Trad niet als leidinggevend op
- Verwijst naar taakomschrijving productmanager
- Productmanager is de enige hiërarchische verantwoordelijke over contractmanagers en technici
- Productmanager aanwezig op voorbereidingsvergadering vaststellen boorpunten

CASUS: waken over instructies

Rechtbank (RB EA Antwerpen - vonnis 25/06/2008) :

- Baseert zich op organigram, functieomschrijvingen, controleblad en PV inspectie TWW
- **Contractmanager:**
 - Organigram: contractmanager geen HL, in concreto nagaan
 - Uit controleblad blijkt dat opvragen plannen opdracht is van contractmanager + contractmanager was aanwezig op voorbereidende vergadering: beslissingsbevoegdheid
- **Productmanager:**
 - Organigram: leiding over contractmanagers en technici, naast beleidsverantwoordelijkheid op vlak van welzijn, ook zelf nodige veiligheidsmaatregelen in acht te nemen + aanwezigheid op vergadering: beslissingsbevoegdheid

 PV TWW: veiligheidsprocedures via HL overgemaakt aan techniekers via toolboxmeetings of technische vergaderingen

CASUS : waken over instructies

Rechtbank:

- **NV:**

- VCA certificaat: VCA – eisen voorzien toolboxmeetings en werkplaatsinspecties
- Toolboxmeetings vinden regelmatig plaats
- Werkplaatsinspecties vonden plaats
- Kader + technici: veiligheidsvorming gekregen
- Conclusie: NV heeft **effectief veiligheidsbeleid** + alle maatregelen getroffen om misdrijf te voorkomen

CASUS : waken over instructies

- **Rechtbank:**

- **Vonnis:**

- Vrijspraak NV
- Product- en contractmanager: aangestelden: schuldig
- Strafmaat: opschorting van de uitspraak van de veroordeling voor een termijn van 5 jaar (Strafbare feiten zijn volgens de rechter bewezen maar geen veroordeling (blanco strafregister))

Verantwoordelijkheid bij arbeidsongevallen - ondergrondse risico's

- **Strafrechtelijk:**

- **Art. 418 e.v. Strafwetboek (SWB):**

- **Fout:**

- GEBREK AAN VOORZORG - ONVOORZICHTIGHEID
- LICHTSTE FOUT
- GEEN OPZET

- **Schade:** dood of lichamelijk letsel

- **Causaal verband:** zeker zijn

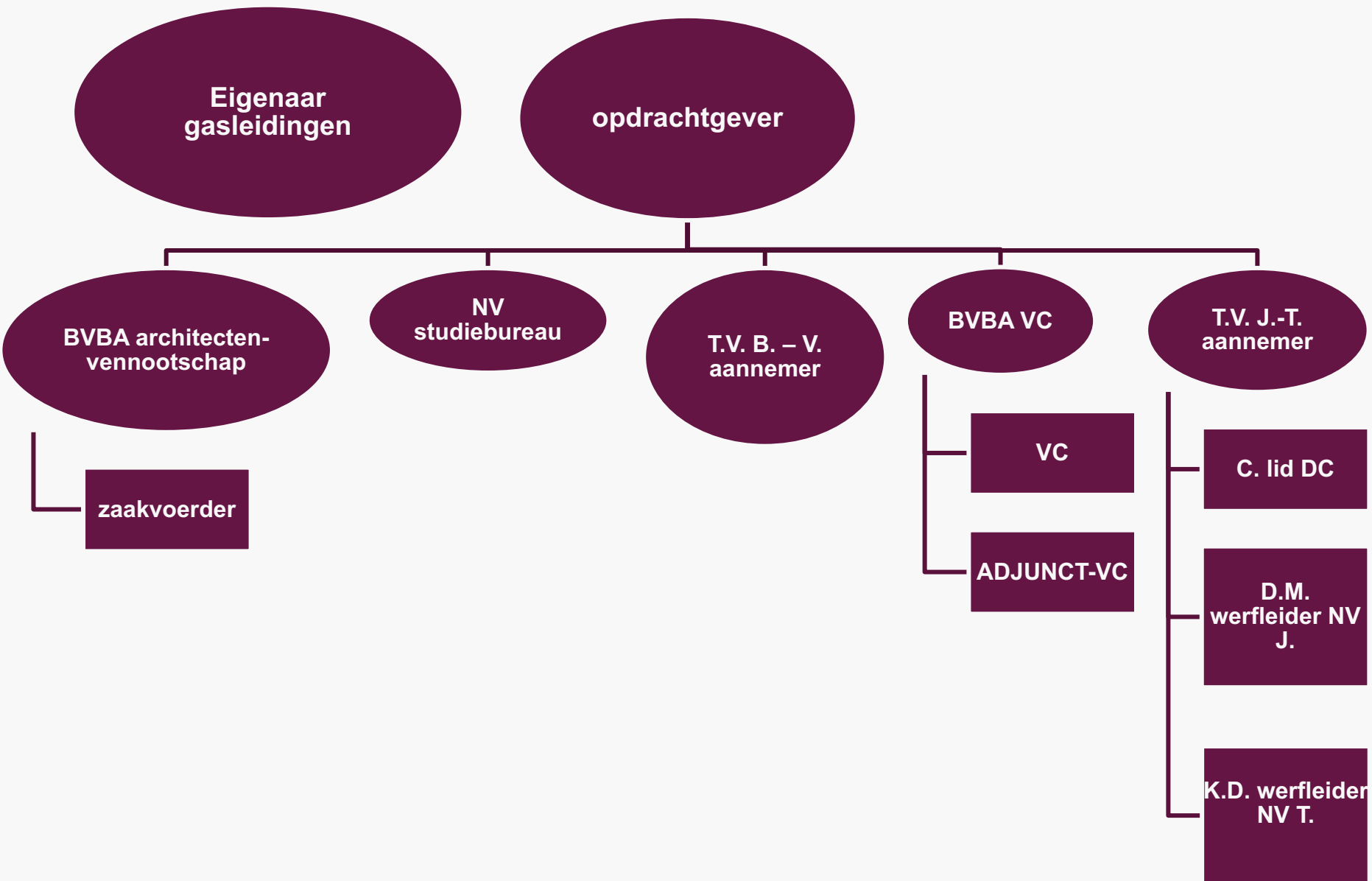
- **Dossier GELLINGEN:**

- Fout

- Hetzij vrijwillig en bewust overtreden van een rechtsnorm
- Hetzij niet gehandeld als normaal voorzichtig persoon geplaatst in dezelfde concrete omstandigheden

BOMAG MPH 121

Dossier Gellingen

● RODE DRAAD

- Totaal gebrek aan (schriftelijke) COMMUNICATIE: verticaal – horizontaal
- GEEN TOETSING van plannen aan REALITEIT (ligging gasleidingen)

GELLINGEN – HL

C.	D. M.	K.D.
Werknemer NV J.	Werfleider NV J.	Werfleider NV T.
Lid directiecomité T.V.	Werfleider T.V.	Werfleider T.V.
Chef werfleiders	Kreeg instructies van C.	Kreeg instructies van C.
Gebrek aan voorzorg	Gebrek aan voorzorg	Gebrek aan voorzorg
Vrijgesproken in eerste aanleg	Vrijgesproken in eerste aanleg	Schuldig: eerste aanleg

FOUT: GEBREK AAN VOORZORG OF VOORZICHTIGHEID (beroep)

- **Lid directiecomité T.V.**

- Er niet over gewaakt dat werfleiders ontvangen gegevens hebben onderzocht
- Er niet over gewaakt dat werfleiders voorafgaandelijk peilingen hebben gedaan
- Onderzoek van gegevens en realisatie peilingen niet gepland
- Geen efficiënte technische opvolging van de werf
- Eigenaar gasleidingen niet voldoende geïnformeerd over te realiseren werken
- Geen onderzoek van uitvoeringsplan in het licht van aangebrachte wijzigingen

STRAF IN HOGER BEROEP

- **Lid directiecomité T.V.**
 - Tot ramp succesvolle loopbaan
 - Tijdsdruk + hoeveelheid werk + meerdere werven = onvoorzichtig
 - Geen opzet
 - Heeft niet alles gedaan – moet moreel niet alles dragen
 - Opschorting straf

GELLINGEN – VEILIGHEIDSCOORDINATOR

- VGP was niet aangepast aan de risico's – te vaag – te algemeen
- Beheer administratieve fase van controle gebeurde met een zekere lichtheid (documenten opvragen)
- Wijziging uitvoeringstechnieken – geen RA
- Controle VC had sterker en actiever moeten zijn naargelang het aantal ondernemingen en werknemers toenam – risico hierdoor verveelvoudigd – controle diende nog sterker te zijn op de loten wegennet-riolering in de zone boven gasleidingen
- Geen aandacht voor risico's van 2 leden T.V
- Minimalistisch gebruik van coördinatiestructuur (CS)

GELLINGEN – OPDRACHTGEVER

- Alleen inbreuken regelgeving TMB weerhouden (RB – HVB)
- Totaal gebrek aan kennis van de wettelijke bepalingen die voor een opdrachtgever gelden in kader van TMB
- Geen enkel lid van de HL van opdrachtgever was op de hoogte van deze wetgeving
- Totaal gebrek aan informatiedoorstroming rond veiligheid (architect – eigenaar gasleiding)
- Gedroeg zich als een “banale” opdrachtgever

GELLINGEN – EIGENAAR – EXPLOITANT

GASLEIDINGEN

- Fout: niet naleven van wettelijke en administratieve bepalingen en niet respecteren van de algemene zorgvuldigheidsplicht door de rechtspersoon
- Gebrekkige interne organisatie, opleiding en omkadering van personeel, onredelijke budgettaire besparingen
 - Instructies veiligheid niet strikt opgevolgd
 - Beperkt en passief toezicht op de werf
 - Algemeen klimaat van verslachte aandacht voor veiligheid
- Verantwoordelijk als rechtspersoon voor inbreuken voor zijn rekening in het kader van zijn sociaal doel namelijk vervoer van gas onder hoge druk

GELLINGEN – EIGENAAR – EXPLOITANT GASLEIDINGEN

“Exploitant van netwerk van gas onder hoge druk heeft een **veiligheidsverplichting** waarbij de miskennis een fout uitmaakt

Adequaat risicobeheer kan de kans op een lek verminderen of mogelijkheid bieden deze op te sporen en maatregelen te nemen

Vrijstelling van aansprakelijkheid kan niet door een beroep te doen op een reglementering die derden verbiedt schade te berokkenen aan mogelijke gevaarlijke installaties

Verbintenissen tot voorzichtigheid **zijn ruimer en houden verplichting in om installaties te beschermen via geschikte en redelijke maatregelen**

Geen bevrijdende vreemde oorzaak inroepen: had kennis moeten hebben van schade aan leiding en mogelijke risico's van werken met bouw materiaal in de omgeving”

Gellingen: katalysator

- KLIP-KLIM
- Gellingen – wet (13 november 2011 - Inwerking 1 november 2012)
 - “Wet betreffende de vergoeding van de lichamelijke en morele schade ingevolge technologisch ongeval” - **burgerlijke aansprakelijkheid**
 - Doel:
 - Schade vergoeden slachtoffers en rechthebbenden
 - als gevolg van een **grote technologische ramp** die door **comité van wijzen** wordt erkend als uitzonderlijk schadegeval
 - zonder te wachten op vaststelling van aansprakelijkheden
 - Schadevergoeding via gemeenschappelijk waarborgfonds
 - Erkenning
 - Paar maanden na het ongeval vergoeding

Verantwoordelijkheid bij arbeidsongevallen - ondergrondse risico's

- **Burgerrechtelijk:**

- Reglementering inzake arbeidsongevallen
- Arbeidsongevallenverzekering
- Slachtoffer: forfaitaire vergoeding
- Werkgever geniet van de burgerlijke immuniteit (sociale vrede) – niet derden
- Werkgever is dus beschermd tegen bijkomende vorderingen tot schadevergoeding

Verantwoordelijkheid bij arbeidsongevallen - ondergrondse risico's

- **Burgerrechtelijk:**

- **Meer en meer wordt immuniteit WG doorbroken**
- Hoe?
 - Via rechtspraak
 - Via bepalingen die in de arbeidsongevallenwet zelf zijn ingeschreven - (zie artikel 46, § 1)
- **Gevolg:**
 - Slachtoffer kan gedeelte van de schade dat niet vergoed wordt door arbeidsongevallenverzekeraar bijkomend eisen van de werkgever (via burgerlijke aansprakelijkheidsvordering)
 - Betekent niet dat arbeidsongevallenverzekering wegvalt !!!
 - **Betekent wel dat werkgever geconfronteerd zal worden met eis tot bijkomende betalingen !**

Verantwoordelijkheid bij arbeidsongevallen - ondergrondse risico's

● **Burgerechtelijk:**

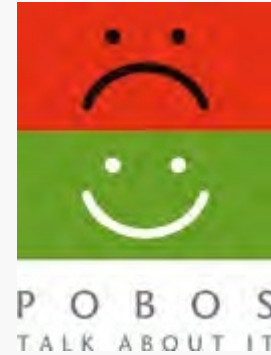
- **Opheffing immuniteit: artikel 46, § 1, 7° “rechtsvordering BA is mogelijk” :**
 - tegen de werkgever
 - die zwaarwichtig de welzijnsreglementering heeft overtreden en daardoor de WNS aan het risico van arbeidsongevallen heeft blootgesteld
 - terwijl TWW in toepassing van artikelen 43 – 49 sociaal strafwetboek, de WG schriftelijk :
 - a) heeft gewezen op het **gevaar** waaraan hij deze WNS blootstelt
 - b) heeft meegedeeld welke **overtredingen** werden vastgesteld
 - c) **passende maatregelen** heeft voorgeschreven

Verantwoordelijkheid bij arbeidsongevallen - ondergrondse risico's

- **Burgerrechtelijk:**

- Document inspectie TWW “oplegging van maatregelen en opheffing immunititeit”:
 - 4. gevaar waaraan WNS zijn blootgesteld:
 - **inkalvingsgevaar + draaiende machines aan de rand van de put**
 - 5. maatregelen: stopzetting werken – onmiddellijk
 - 7. mededeling: opheffing immunititeit

TOT SLOT

- Cao bouwsector (10/02/2011)
- Posttraumatische begeleiding
- Ernstig of dodelijk AO/ werkgerelateerd incident met psychisch trauma
- WG/aangestelde of elke belanghebbende partij kan dit melden aan Pobos
- Geneeskundige verklaring
- Voor wie?:
 - Slachtoffer
 - WG en arbeiders die vallen onder pc 124
 - Inwonende gezinsleden(enkel bij AO)
- Fonds voor bestaanszekerheid neemt kosten voor zijn rekening